

ЧОМУ РОСІЙСЬКІ СОЛДАТИ ПОВИННІ СКЛАСТИ ЗБРОЮ

Йована Давидович

На численних відео ми можемо побачити черги українських чоловіків і жінок, які чекають, щоб зареєструватися, приєднатися та боротися з російським вторгненням. Вони виглядають як звичайні громадяни; Захар, актор-початківець; Гліб, пошарпаний комп'ютерний програміст; Олена, бізнес-менеджер із Києва, Степан, студент не старше 20 років, і Сергій, більш виснажений життям, але такий же готовий до боротьби, усі чекають, щоб приєднатися. Вони підходять як звичайні громадяни і виходять вже солдатами. Як каже Гліб, «я звичайний цивільний. Я в принципі не маю жодного стосунку до війни чи чогось подібного. І я б не дуже хотів брати участь у чомусь подібному, але в мене немає вибору, це мій дім».

Мені, народженому та вирослому на Балканах, це здається надто знайомим. Кожне покоління в моїй родині пережило війни та воювало у них. Усі четверо моїх дідів і бабусь воювали в партизанах проти нацистів. Моя бабуся по батьковій лінії провела три роки в концтаборі за боротьбу з сараївським підпіллям, а потім лише через кілька тижнів після звільнення з табору знову приєдналася до партизанів, цього разу в горах. Як і Гліб, вона відчувала, що не має вибору, це її дім.

Хто при здоровому глузді назвав би її морально рівною з нацистським солдатом, а хто при здоровому глузді назвав би Гліба законною мішенню для російської армії. І все ж традиційно в теорії справедливої війни та юридично на практиці ми вважаємо комбатантів, які воюють у війні, морально та юридично рівними, незалежно від справедливості їх справи. Моральна та правова рівність учасників бойових дій настільки глибоко вкорінена в наших суспільствах, що ми не бачимо дисонансу в підтримці військ, навіть якщо ми не підтримуємо війну. Солдатів ніколи не переслідують і не притягують до відповідальності лише за участь у несправедливих війнах. І комбатанти з усіх сторін конфлікту розглядаються як законні цілі; однаково виправдано вбивати ворога. Причини такої широко поширеної (моральної, правової та соціальної) норми рівності учасників бойових дій різноманітні.

Три загальні аргументи, наведені на підтримку рівності учасників бойових дій, включають аргументи згоди, аргументи незнання та аргумент інституційної стабільності. Деякі вчені, наприклад, вважають, що ті, хто бере до рук зброю, тим самим погоджуються на те, щоб їх розглядали як мішені. Це, як стверджують прихильники теорії згоди, робить їх законними цілями і, як такі, робить їх рівними з усіма іншими, хто воює у цій війні. Інші стверджують, що ми не можемо вважати учасників бойових дій відповідальними за рішення, які приймають політики. «Вони мусять не питати - чому?» Ці вчені стверджують, що ми не можемо очікувати, що солдати знатимуть або сумніватимуться, чи справедливі їхні війни, що робить їх однаково виправданими брати участь у війнах, куди їх посилають їхні політики. А інші турбуються про підриг наших військових інститутів. Як ми можемо захистити суверенітет і права людини, міркують вони, якщо у нас є солдати, які не

підкоряються наказам йти на війну, тому що вони не вірять у цю війну. Незалежно від того, чи ґрунтуються їхні аргументи на згоді, невігластві чи інституційній стабільності, ці вчені вважають, що ми не можемо вважати солдатів відповідальними лише за участь у несправедливих війнах. Ми можемо вважати їх відповідальними за те, як вони воюють у війнах, ми можемо вважати їх відповідальними за дотримання Женевських конвенцій, ми можемо вважати їх відповідальними за те, що знаходиться під їх контролем, але ми не можемо вважати їх відповідальними просто за участь у несправедливій війні.

Якщо колись був вдалий час переглянути цю точку зору, то цей час настав. Щодо аргументів згоди, ті, хто об'єднується виключно для того, щоб воювати в єдиній війні проти окупації, не можуть бути морально рівними тим, хто окупує. Їхне «збирання зброї» не може означати згоду бути мішенню, навіть якщо ми думаємо, що приєднання до постійної армії зазвичай так і є. Щодо аргументів через незнання, то ті військові, чия армія перетинає чужі кордони, не можуть посилатися на незнання. Принаймні ті, хто перетинає кордон, мають вагомий підстави сумніватися, чи їхня країна займається самообороною. А тим, хто переживає, що без слухняних армій ми програємо справедливі війни, варто лише подивитися, що відбувається, коли потрібно вести війну справедливої самооборони, як це роблять зараз українці.

Аргументи згоди та невігластва, а також аргументи щодо важливості покори – усі вони зазнають поразки, коли стикаються з такими прикладами, як російське вторгнення в Україну. Але залишається один останній аргумент на користь рівності учасників бойових дій. Навіть якщо визнати, що сьогодні російський солдат морально не дорівнює цивільному українцю, який щойно взяв до рук зброю (або українському солдату), з цього не випливає, що у нас повинні бути закони, які забороняють боротьбу в несправедливій війні та вимагають від солдатів поставити під сумнів справедливість воєн, у яких вони беруть участь. Якби ми спробували прийняти закони, які притягували б солдатів до відповідальності за участь у несправедливих війнах, ми закінчили б більш кривавими, смертоноснішими війнами, які б боротися до кінця. Який солдат склав би зброю, якби думав, що її переслідуватимуть просто за участь у війні. Але чи так це насправді? Цей поширений аргумент передбачає, що замість рівності учасників бойових дій і виправдання для солдатів, які воюють у несправедливих війнах, у нас буде просто заборона. Але немає причин для такої обмеженої уяви. Альтернативою моральній і юридичній рівності є не просто відмова від неї, а механізми, які дозволяють солдатам шлях і розуміння, які вони повинні вибрати, щоб не воювати в агресивних війнах. вибірково відмова від військової служби через сумління, зміни в соціальних нормах щодо того, чому і коли ми хвалимо наших солдатів, і заохочення солдатів, які воюють у несправедливих війнах, припинити. Сьогодні багато людей чекають від російських солдатів відмови від участі у несправедливій війні. Надія на те, що росіяни будуть пам'ятати, як виглядає чесна боротьба, і складуть зброю – схожа на марні сподівання, але зміна наших норм щодо рівності учасників бойових дій і того, як виглядає законна боротьба на війні – цілком реальна річ. Те, що принаймні частина російських військових виступає проти цього несправедливого вторгнення, принесе дивіденди в наступні дні та роки. І знання того, що принаймні деякі росіяни та російські солдати вчинили правильно та склали зброю, може дати іншим приклад та допомогти зберегти здоровий мир хоча б на день.